

ПРОБЛЕМИ НАДРОКОРИСТУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ РОЗРОБКИ ТИТАНОВИХ РОДОВИЩ В МЕЖАХ ЗАХІДНОЇ ЧАСТИНИ УКРАЇНСЬКОГО ЩИТА

Василенко А., канд. геол.-мінерал. наук, завідувача сектору УкрДГРІ,

Трохименко В., заслужений працівник промисловості України, головний геолог Іршанського ГЗК ПрАТ "Кримський титан"

Розглянуто проблеми надрокористування, що виникають під час розробки титанових родовищ західної частини Українського щита (УЩ) і виявляються при проведенні моніторингу та наукового супроводження. Основні з них: неможливість своєчасної заміни відпрацьованих покладів новими об'єктами; погіршення гірничо-геологічних умов експлуатації нововведених об'єктів та якості їх сировини; протести місцевого населення на захист навколишнього середовища в разі введення в експлуатацію нових родовищ; проблеми розробки технології вилучення циркону.

THE PROBLEMS USING OF SUBSOIL ON THE EXAMPLE OF PLACER TITANIUM DEPOSITS WITHIN THE LIMITS OF THE WESTERN PART OF THE US

Vasylenko A., UkrSGRI

Trohymenko V., "Irshansk mining and concentration complex"

The problems subsoil arising at the development of titanium deposits of the western part in US and are detected during the monitoring and scientific support are described. Highlights include: the inability to timely replace those deposits on the new objects; deterioration geological conditions of new objects and the quality of their raw materials; performances by local people to protect the environment with the introduction of new deposits; problems of development of technology extraction of zircon.

Досвід проведення робіт з моніторингу та наукового супроводження розробки титанових родовищ у межах західної частини УЩ дає можливість сформулювати основні проблеми, які виникають при надрокористуванні цих об'єктів.

1. Неможливість одержання вчасно гірничого та земельного відводів і, отже, невиконання програми робіт.

На сьогодні землі вільно передаються у власність, надаються в постійне користування та оренду, зокрема й під забудову. Разом з тим наявність під такими земельними ділянками покладів корисних копалин зумовлює в разі їх розробки обов'язкове виникнення питання про їх звільнення, необхідність їх викупу для суспільних потреб, відшкодування збитків, упущеної вигоди, вартості земельних ділянок і майна, розміщеного на них, а власникам і землекористувачам – перспективу тривалих судових розглядів. Крім того, наявність кількох десятків землевласників, які переважно одержали землю в спадок і в багатьох випадках не є громадянами України, ще більше утруднює й так непросту проблему надання земельного відводу на розробку родовищ корисних копалин.

Таке становище потребує, з одного боку, розширення переліку суспільних потреб випадками викупу земельних ділянок для видобування корисних копалин загальнодержавного значення під будівництво та обслуговування гірничодобувних підприємств, що експлуатують родовища корисних копалин загальнодержавного значення. З іншого боку, є необхідним доповнення переліків земель, які не можуть передаватися в

комунальну й приватну власність і мають залишатися в державній власності, земельними ділянками для розробки корисних копалин загальнодержавного значення. Отже, Верховній Раді України необхідно внести зміни до деяких законодавчих актів України, зокрема і до Земельного кодексу.

2. Погіршення гірничо-геологічних умов експлуатації нововведених об'єктів та якості їх сировини.

Зіставлення результатів детальної експлуатаційної розвідки з даними геолого-маркшейдерського обліку показало значні розбіжності щодо запасів ільменіту, потужності рудних покладів та вмістів TiO_2 . На незначній віддалі підрахункові параметри змінюються в рази.

3. Протести місцевого населення на захист навколишнього середовища в разі введенні в експлуатацію нових об'єктів.

Збільшення видобутку титанових руд внаслідок видачі ліцензій на нові об'єкти (зокрема Стремигородське й Злобицьке родовища в Житомирській обл. та ін.) збурили ініціативні групи громадян на протести проти нарощування виробництва. Активісти кілька разів пікетували Житомирську обласну раду з вимогою не давати згоду на розробку нових родовищ. Думка громадян така: "Якщо будуть запущені всі ці проекти, через 10-15 років з унікальної території Полісся просто зроблять пустелю". В облдержадміністрації однак заявляють, що жодних скарг про шкоду довкіллю до них не надходило. Водночас власники та менеджмент об'єктів видобування обіцяють, що після завершення робіт підприємство проведе рекультивацию, тобто поверне ділянку до її попереднього стану. Тому, за їх словами, інформація про небезпеку для людей і довкілля дуже перебільшена.

Вирішення цієї проблеми лежить у сфері гармонізації розвитку мінерально-сировинного комплексу з додержанням умов незначного впливу на навколишнє середовище. Необхідно звернутися на допомогу до науковців, щоб з найменшою шкодою для довкілля здійснити певні видобувно-збагачувальні проекти та новітні очисні споруди. Проведення в повному обсязі рекультивации стане наочним прикладом безпеки для місцевого населення.

4. Проблеми дослідно-промислової розробки технології вилучення супутніх компонентів (циркону).

Запаси більшості родовищ титанових руд, по яких проводиться моніторинг і науковий супровід, були затверджені в 50-80 рр. ХХ ст. Протоколами ДКЗ СРСР Іршанському ГЗК рекомендовано проведення робіт щодо технологічного вивчення пісків з метою вилучення супутніх компонентів, зокрема циркону (з вмістом ZrO_2 в концентраті до 22 %). У радянські часи, за умов державної власності на засоби виробництва, вирішення цього питання не становило проблему. На державному підприємстві проводилися технологічні роботи щодо вилучення певних компонентів і держава займалась їх реалізацією. На сьогодні роботи з вилучення циркону пропонується виконати на приватному підприємстві за рахунок власних коштів. Але реалізувати одержаний продукт підприємство немає права відповідно до існуючого законодавства. Виникає протиріччя: з одного боку, підприємству необхідно виконати постановочну частину протоколу Держаної комісії по запасах (понести витрати), а з іншого, воно немає права реалізувати одержану продукцію (компенсувати витрати). Тому необхідно на законодавчому рівні затвердити умови реалізації продукції одержаної в результаті вдосконалення технологічного процесу збагачення корисних копалин.